

Anàlisi

Antoni Segura i Mas

Historiador

REFLEXIONS A PROPÒSIT DE LA PANDÈMIA

La pandèmia de la covid-19 és la culminació de dues primeres dècades del segle XXI en què les crisis globals s'encadenen. D'una banda, la crisi sistèmica del 2008-2014, que posa sobre la taula l'esgotament del sistema de Bretton Woods i la inexistència d'un d'alternatiu. D'una altra, aproximació a un punt de no retorn en l'escalfament global causat per l'emissió de gasos amb efecte d'hivernacle que amenaça de fer inviable la vida a la Terra si no s'adopten immediatament mesures de descarbonització tal com alertava la XXI Conferència sobre Canvi Climàtic (París, 2015). Finalment i, conseqüència d'un sistema productiu no sostenible i del canvi climàtic, alteracions en els ecosistemes que desplacen del seu medi natural espècies que són reservoris de patògens. Quan es desorganitzen els ecosistemes, s'alliberen els virus dels seus hostes naturals i llavors els patògens necessiten un nou amfitrió. Sovint ho són els humans. És el que s'anomena transferència zoonòtica, i és l'origen d'epidèmies recents: Zika, Ebola, SARS, MERS. I també de la covid-19, una pandèmia vaticinada per l'Organització Mundial de la Salut (OMS) el 2018.

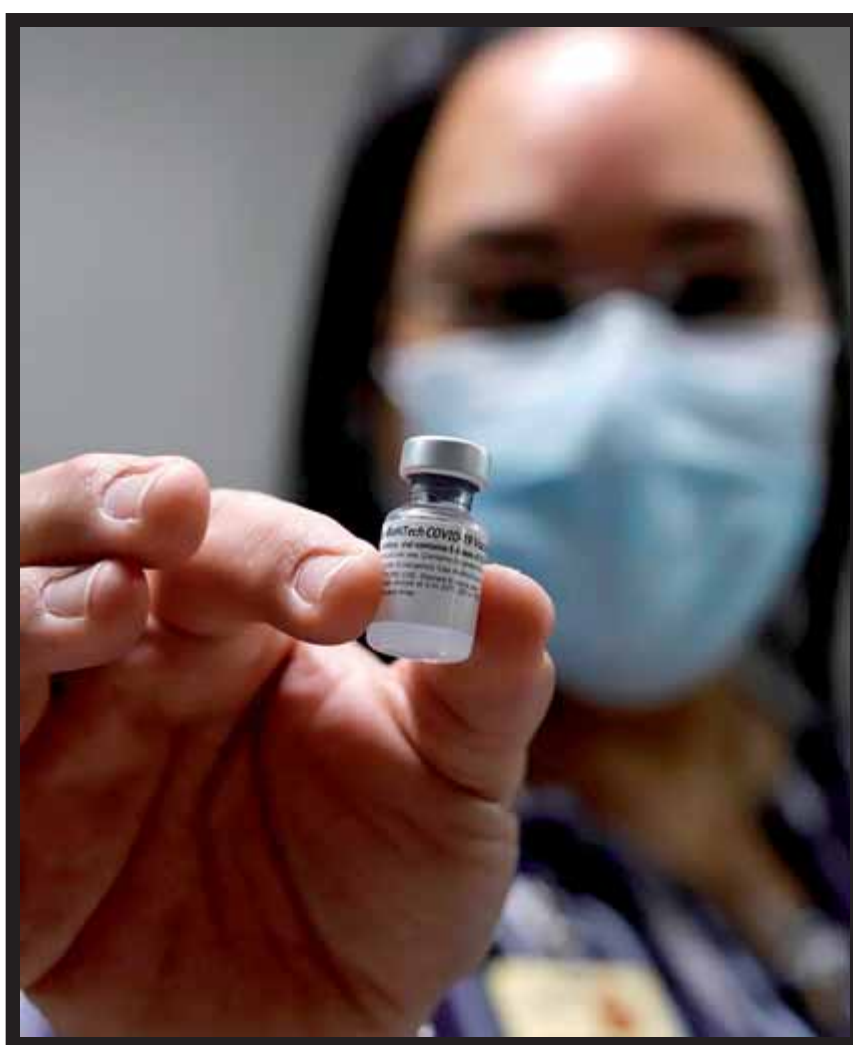
La pandèmia ha posat de manifest la fragilitat d'un sistema mundial capaç de sucumbir a l'aparició d'una nova malaltia per a la qual no es té ni un tractament mèdic eficaç, ni una vacuna capaç d'immunitzar contra el virus. L'emergència sanitària només es podia combatre inicialment amb mesures profilàctiques (rentat de mans, ús de mascareta, distància interpersonal, restricció de la mobilitat, tests, aïllament dels contagiats, rastrejos...) i va desembocar en una crisi econòmica de tal magnitud que posa damunt la taula la tràgica disjuntiva de preservar la salut o

l'economia. Així, segons l'OCDE (desembre de 2020), l'any passat el PIB mundial va caure un 4,2% i pronostica un creixement similar per al 2021 i del 3,7% per al 2022. A la zona euro, la caiguda supera el 7,5% i la recuperació el 2021 (3,6%) i el 2022 (3,3%) no arriba a igualar el nivell previ a la pandèmia.

La pandèmia també posa al descobert la persistència d'un eurocentrisme latent a la UE i als EUA. En els dos casos, es va pecar de supèrbia creient que això només podia passar a la Xina -o a l'Àsia-, però no a Occident, amb un millor sistema sanitari. Després, davant els estralls del coronavirus a la UE i als EUA, es va considerar la pandèmia com un fenomen de cigne negre. Una interpretació que denota les deficiències del raonament occidental, perquè no faltaven les advertències sobre la possibilitat d'una pandèmia causada per l'alteració d'ecosistemes fruit de l'activitat humana i d'una globalització desaforada.

Tanmateix, la crisi també ha donat actituds que conviden a l'optimisme. Per primera vegada, la indústria farmacèutica i la investigació mèdica, els fons públics i privats, s'han coordinat, han compartit informació i han treballat conjuntament per obtenir en un curt espai de temps diverses vacunes contra el virus. Ara cal que arribin a tothom, perquè en un món global, interdependent i interconnectat, les amenaces són globals i el que està en joc és la supervivència de l'espècie.

El 21 de juliol del 2020, els governs de la UE van acordar un pla de recuperació (Next Generation EU) que, juntament amb el pressupost plurianual (2021-2027), suposa un total de 1,8 bilions d'euros per combatre els efectes de la crisi i superar-la sobre les bases d'una Europa moderna i

A dalt, personal mèdic, atenent pacients a Bogotà; a baix, un vial de la vacuna. Al costat, una dona passeja per la ciutat xinesa de Wuhan. A sota, vacunacions a San Juan de Puerto Rico

MAURICIO DUEÑAS
CASTAÑEDA / ROMAN
PILIPEY / THAIS LLORCA / EFE

més sostenible. L'acord és un triomf de la voluntat de seguir junts i d'aprofundir en la cohesió i la solidaritat intracomunitària. Tot un èxit en el camí de forjar més Europa en contra de les polítiques euroescèptiques i aïllacionistes d'algunes democràcies il·liberals. Al mateix temps, la UE s'ha mostrat eficient a l'hora de mobilitzar recursos públics per a l'obtenció de les vacunes, però està mostrant una falta d'eficàcia alarmant en el procés de vacunació: en data del 8 de març, el primer país de la UE

en percentatge de població vacunada, Malta, apareixia en el setzè lloc mundial, amb el 14,38%. El seguien Hongria, en el 21è lloc (10,16%); Dinamarca, en el 23è (9,11%), i Àustria, en el 25è (8,92%); en canvi, el Regne Unit, donant la raó als partidaris del Brexit, apareixia en el 5è lloc (32,72%). I també molt al davant dels països europeus figuren la Unió d'Emirats Àrabs (63,43%), Israel (57,31%), Xile (21,19%), Bahrain (18,13%), els Estats Units (17,79%)...

La pandèmia ha introduït també canvis destinats a consolidar-se: augment de les transaccions electròniques en detriment de la circulació de bitllets i monedes; increment de la robotització, de la feina telemàtica, del repartiment i el treball a domicili, de la telemedicina, de l'educació, de les reunions i de les vendes en línia -amb un creixement exponencial dels GAFAM (Google, Apple, Facebook, Amazon i Microsoft); disminució dels desplaçaments laborals i desaparició / concentració de petites i mitjanes empreses; una més gran sensibilització ecològica i mediambiental; ampliació de la noció de subministraments estratègics en l'àmbit de la salut i de la investigació biomèdica. I, si no es posa remei, un fort increment conjuntural de

l'atur i de la precarització laboral (sobretot femenina), de les desigualtats socials a l'interior dels països i a escala mundial (més persones per sota del llindar de la pobresa), reducció temporal de la mobilitat global i tancament de fronteres. Una nova fase de concentració de capital.

Finalment, la pandèmia evidència que fàcil que és decretar un confinament global que supera amb escreix la ficció de George Orwell *1984*. També fa ressorgir actituds militaristes i de recentralització. Les mesures per monitoritzar la població per tal de frenar l'expansió del coronavirus han reviscut el fals debat entre llibertats i seguretat i la temptació de caure en pulsions totalitàries com denuncien Yuval Noah Harari i Naomi Klein. L'escriptora quebequesa albira un futur de "distòpia d'alta tecnologia" que, en nom de la seguretat, restringeix els contactes, fins i tot als gimnasos i a les presons i promou l'escola i l'assistència sanitària virtuals. Veurem si som capaços d'evitar-ho millorant la governança global i descarbonitzant l'economia per no provocar noves alteracions d'ecosistemes que donin lloc a altres transmissions zoonòtiques que derivin en noves pandèmies.